

Jaarstukken 2023

Versie: Vastgesteld door Raad op 27 juni 2024



Jaarprogramma duurzaamheid 2023

In het schema (zie inleiding) zijn de 5 hoofddoelen\onderdelen van de duurzaamheidsagenda weergegeven:

1. Een programmatische aanpak
2. Naar een duurzame samenleving
3. Naar een gezonde leefomgeving
4. Samenwerken aan duurzaamheid binnen de gemeentelijke organisatie
5. Samenwerking aan duurzaamheid met de samenleving

In onderstaande tekst wordt per hoofddoel\onderdeel ingegaan op:

- langetermijndoelen (*wat willen we bereiken*)
- de geplande activiteiten voor 2023 (*wat wilden we ervoor doen*)
- De realisatie (*wat hebben we ervoor gedaan in 2023*)
- monitoring (*indicatoren uit de duurzaamheidsagenda voor zover al te bepalen*)

1. Een programmatische aanpak

Wat willen we bereiken?

- Via een programmatische aanpak op duurzaamheid willen we binnen Diemen de komende jaren de omslag maken van duurzame dingen doen naar dingen duurzaam doen om zo de langetermijndoelen duurzame samenleving en gezonde leefomgeving uit de duurzaamheidsagenda 2020 – 2025 te realiseren. In het coalitie-akkoord zijn op de duurzaamheidsagenda aanvullende duurzaamheidsacties benoemd voor de periode 2022-2026.

Wat wilden we gaan doen in 2023?

- Uitvoeren jaarprogramma duurzaamheid 2023 (dit zijn de acties uit de paragraaf duurzaamheid van de begroting 2023) op basis van de duurzaamheidsagenda en aanvullende acties uit het coalitie-akkoord.
- Voortzetten interne en externe communicatiecampagnes duurzaamheid.
- Voortzetten van het verstrekken van duurzaamheidsleningen en duurzaamheidssubsidies
- Opname van duurzaamheid bij ontwikkeling van nieuw gemeentelijke beleid.

Realisatie 2023 (wat hebben we ervoor gedaan?)

- In deze paragraaf duurzaamheid van het jaarverslag 2023 wordt verantwoording afgelegd over de uitvoering van de voorgenomen acties het jaarprogramma duurzaamheid 2023 op basis van de duurzaamheidsagenda.
- Activiteiten vanuit de duurzaamheidsagenda hebben we gecommuniceerd via de gemeentelijke social media en op Intercomm (intranet). De gemeente heeft met een lokale campagne deelgenomen aan de Nationale Klimaatweek 2023. De in 2020 gestarte energietransitie nieuwsbrief is voortgezet en vanuit duurzaamheid zijn berichten en artikelen ingebracht voor Diemer Info en de EZ nieuwsbrief.
- Met een verschuiving van € 300.000,- budget voor de bij Stichting Volkshuisvesting Nederland ondergebrachte fondsen van de gemeente Diemen is het revolving fund voor duurzaamheidsleningen begin 2023 verhoogd van € 200.000,- tot € 500.000 (het voorstel was opgenomen in de 4e kwartaalbrief 2022). In 2023 zijn 11 duurzaamheidsleningen verstrekt. Gemiddeld is per aanvraag € 4.488 uitgeleend.
- In het format voor de bestuurlijke besluitvorming is in 2023 een toelichting opgenomen voor het invullen van de paragraaf duurzaamheid (verwijzing naar de thema's uit de Duurzaamheidsagenda 2020 - 2025 en bij inkoop betrekken van de regisseur maatschappelijk verantwoord inkopen).

Monitoring

Wat	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Begroot 2023	Realisatie 2023
Aantal verstrekte duurzaamheidsleningen	6	17	25	11

2. Naar een duurzame samenleving

Met de pijler duurzame samenleving uit de duurzaamheidsagenda gaan we het afwentelen van problemen op andere landen en andere generaties tegen. Tot de pijler duurzame samenleving behoren de volgende drie thema's: Energie & Klimaat, Afval & Circulaire Economie, Natuur & Biodiversiteit.

2.A THEMA ENERGIE & KLIMAAT

Wat willen we bereiken?

- 2040 fossiel onafhankelijke gemeente.
- 60% CO₂ reductie in 2030 (Regeerakkoord) en 90% in 2050 (Klimaatakkoord).
- Minimaliseren emissie overige broeikasgassen.
- 2030 20,8 GWh opwek zonne-energie/25 hectare zonnepanelen op grote daken.

Wat wilden we gaan doen in 2023?

- Vanuit de Transitievisie Warmte faciliteren en ondersteunen van buurtinitiatieven en ontwikkelen wijkgerichte aanpakken naar een aardgasvrij Diemen.
- Voortzetten MRA-samenwerking voor onderzoek naar de ontwikkeling van aardwarmte (in 2021 gestart).
- Nieuwe afspraken over energie bij actualiseren van de meerjarenafspraken met woningcorporaties in 2024.
- Uitvoering actieplan energie-armoede conform de in het coalitie-akkoord 2022-2026 benoemde acties met eindverantwoording over besteding gelabelde specifieke Rijksuitkering (SPUK) energie-armoede:
 - Voortzetting energie-advies door vrijwillige energiecoaches (n.a.v. prestatie-afspraken met woningcorporaties, gestart in 2021);
 - Opzetten Fix brigade (op afspraak energiebesparingsmaatregelen aan huis uitvoeren);
 - Uitvoeren witgoed regeling (vervanging energieslurpend witgoed door zuiniger apparatuur);
 - Organisatie bijeenkomsten in de buurtkamers over energiebesparing;
 - Onderzoeken aanpak opwek duurzame energie voor minder draagkrachtigen, en;
 - Ontwikkelen aanpak energie-armoede voor de doelgroep studenten.
- Beoordeling ontwikkeling en indienen projectvoorstellen voor financiering vanuit Nationaal Isolatieprogramma, waaronder het in het coalitie-akkoord 2022-2026 aangekondigde isolatieprogramma voor woningen met de laagste energielabels.
- Uitwerking regionale energie strategie (RES):
 - Concretiseren zoekgebieden zonne- en windenergie naar projectgebieden;
 - Uitvoeren milieueffectrapportage-procedure (m.e.r.) windenergie;
 - Uitvoeren actieplan zon op grote daken 2022 -2026;
 - Aanpak zon langs de snelwegen vanuit Opwek Energie Rijksgronden (OER);
 - Voortzetten deelname RES regio samenwerking hernieuwbare warmte, en;
 - Voortzetten deelname Regionale taskforce energie-infrastructuur en Energiesysteem Actieplan (ESAP).
- Voortzetten energie-advies woningeigenaren via regionaal energieloket.
- Starten energie-advies bedrijven via regionaal energieloket.
- Voortzetten jaarlijkse collectieve inkoopactie energiemaatregelen woningeigenaren.
- Voortzetten ondersteuning VVE's energiebesparing en opwek duurzame energie.
- Uitvoering toezicht en handhaving energie- en klimaatregelgeving Europese Energie Efficiency Richtlijn, Wet milieubeheer en Woningwet vanuit het door Diemen in 2022 mede-ondertekende Energiebesparingsakkoord Noord-Hollandse bedrijven 2022-2025.

Realisatie 2023 (wat hebben we ervoor gedaan)?

Aanpak (bovenregionale) energieinfrastructuur:

- In 2023 was Diemen betrokken bij de volgende provinciale activiteiten betreffende de energieinfrastructuur:
 - Deelname aan de provinciale taskforce energie-infrastructuur, en;
 - Inbreng bij de actualisatie van de Energievisie en Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat provincie Noord-Holland.
- In 2023 was Diemen betrokken bij de volgende regionale overleggen, programma's en projecten betreffende de energieinfrastructuur:
 - Deelname aan de MRA samenwerking voor onderzoek naar de ontwikkeling van aardwarmte. In 2023 is gestart met een proefboring in Ouder-Amstel langs de Burgemeester Stramanweg nabij de afslag van de snelweg A2. Gezien de bijbehorende ruimte vraag is er geen proefboring in Diemen voorzien. De proefboring in Ouder-Amstel kan informatie geven over de geschiktheid van de ondergrond in Diemen;
 - Deelname aan regionaal overleg energiesysteem Amstelland en Energiesysteem Actieplan (ESAP);
 - Deelname aan verkenning nieuwe 380 kv hoogspanningsverbinding Diemen-Lelystad-Ens, en;
 - Deelname aan start verkenning nieuw 380kV hoogspanningsstation van TenneT aan oostkant van Amsterdam.

Regionale energiestrategie (RES):

Wind

- Het in 2022 gestarte MER onderzoek over de vier windenergie zoekgebieden rond knooppunt Diemen werd in 2023 voortgezet. Vanuit de in de Notitie reikwijdte en detailniveau (NRD) gestelde kaders heeft de gemeente Diemen de effecten van windturbines op de woonomgeving en natuur laten onderzoeken. De resultaten zijn opgenomen in het Milieueffectrapport (MER).
- Op 21 maart 2023 is een informatieavond voor inwoners over windturbines en het MER onderzoek georganiseerd.
- Het college heeft het Concept MER van 8 december 2023 tot en met 31 januari 2024 vrijgegeven voor het indienen van zienswijzen. In dezelfde periode toetst de onafhankelijke Commissie MER het onderzoek.
- Op 7 december 2023 is een brief naar alle inwoners gestuurd met een aankondiging van de zienswijzenprocedure behorende bij het m.e.r.-proces en de Ontwerp partiële herziening van de Omgevingsvisie. Via de brief werden inwoners ook uitgenodigd voor de informatiebijeenkomst op 10 januari 2024.
- Om de effecten van windmolens op trekvogels te kunnen bepalen heeft de gemeente Diemen samen met gemeente Amsterdam en provincie Noord-Holland opdracht gegeven aan de Universiteit van Amsterdam om de vliegbewegingen van vogels in Noord-Holland te onderzoeken.
- Eind 2023 is gestart met een onderzoek naar de financiële haalbaarheid van windmolens in Diemen. Voor de vier alternatieven uit het MER worden businesscases opgesteld. Dit onderzoek zal in 2024 worden afgerond.

Zon

- Op verzoek van de gemeenteraad is een voorkeursvolgorde (de Zonneladder Diemen) opgesteld voor de grootschalige plaatsing van zonnepanelen. Dit is uitgevoerd en in 2023 afgerond door de Natuur en Milieufederatie Noord-Holland.
- In mei 2023 heeft de gemeente een samenwerkingsovereenkomst met energiecoöperatie Diemen Ecoström getekend voor de uitvoering van het Actieplan zon op grote daken 2022 - 2026. Diemen Ecoström kan eigenaren van grotere daken in Diemen adviseren, begeleiden en ontzorgen bij het plaatsen van zonnepanelen voor eigen gebruik en/of de

energiecoöperatie. Voor de kosten van de draagkrachtberekening van het dak kunnen deelnemers een subsidie van maximaal € 1750,- van de gemeente krijgen.

- In 2023 heeft Diemen EcoStroom vanuit de samenwerkingsovereenkomst voor zon op grote daken gesprekken gevoerd met 13 eigenaren van grote daken in Diemen. In totaal zijn er in 2023 voor 4 daken draagkrachtberekeningen uitgevoerd. Bij één dak zijn vervolgesprekken gestart over plaatsing van zonnepanelen.
- De gemeente Diemen werkt mee aan de Energieroute Noord-Holland. Het initiatief heeft als doel om zonne-energie op te wekken langs rijkswegen van Alkmaar tot en met Diemen. Rond het knooppunt Diemen en langs de A9 is onderzocht welke mogelijkheden er zijn. Vervolgens is er een 'voorkeursvariant' gemaakt. In deze voorkeursvariant is zo'n 10 hectare langs de snelwegen aangewezen en 1.900 strekkende meter op geluidschermen langs de A1 bij Diemen Noord. Hiermee zou stroom kunnen worden opgewekt voor rond de 4.400 huishoudens. In twee participatierondes zijn inwoners en belanghebbenden in 2023 betrokken bij het ontwerptraject. In de eerste ronde werden ideeën, wensen en zorgen 'opgehaald', in de tweede volgde een terugkoppeling van de uitkomsten.

Lokaal eigendom

- Bij het vaststellen van de RES 1.0 heeft de gemeenteraad een motie aangenomen voor 50% lokaal eigendom bij grootschalige energieprojecten. Omdat de gemeente voor de belangrijkste zoekgebieden niet de grondeigenaar is, zijn de mogelijkheden om dit af te dwingen beperkt. Wel zijn er sturingsmogelijkheden. Door RHDHV is een Beleidsonderzoek kansen lokaal eigendom gemeente Diemen uitgevoerd. Dit heeft geleid tot concrete tekstvoorstellen om te verwerken in de partiële herziening van de Omgevingsvisie.

Transitievisie warmte (TvW):

- Op 20 juni 2023 heeft het college een principe fasering voor het gasvrij maken van Diemen voor de periode 2025-2040 vastgesteld.
- Het in 2021 gestarte overleg met het datacenter aan de Treubweg over nuttige toepassing van hun restwarmte in Diemen is in 2023 voortgezet.
- Op 30 maart was er een informatieve raadsbijeenkomst over de warmtetransitie.
- Op 9 mei 2023 heeft het college de Aanpak isolatie en energiebesparing koopwoningen 2023 - 2026 vastgesteld. Op basis van deze Aanpak is de specifieke uitkering lokale aanpak isolatie (SPUK LAI) voor 2023 en 2024 bij het rijk aangevraagd en toegekend. Voor andere onderdelen uit dit Actieplan is 50% cofinanciering via de Regeling energiebesparing woningen van de provincie Noord-Holland aangevraagd en toegekend. In het derde kwartaal van 2023 heeft een succesvolle Europese aanbesteding plaatsgevonden voor langduriger (minimaal 2 en maximaal 6 jaar) inhuur van 1 fte voor de uitvoering van deze Aanpak.
- In samenspraak met de woningcorporaties en het huurdersplatform Diemen zijn op 14 december 2023 afspraken voor 2024 getekend over duurzaamheid en de energietransitie. Dit vooruitlopend op een nieuwe Woonvisie en nieuwe meerjarenprestatieafspraken met de woningcorporaties.
- In 2019 is gestart met het verzorgen van sessies van 3 cursusavonden voor Verenigingen van Eigenaren (VvE's). In juni 2023 is de zesde sessie georganiseerd. De eerste avond waren er 35 deelnemers en de twee volgende avonden 29.
- Voor alle deelnemers van de VvE cursusreeksen was 14 september 2023 de eerste terugkombijeenkomst georganiseerd met als thema financiering van verduurzaming voor VvE's met presentaties vanuit het ministerie van EZK en het Warmtefonds. Deze avond vormde de start van het VvE netwerk waarbij oud deelnemers regelmatig uitgenodigd worden om geïnformeerd te worden en informatie en ervaringen uit te wisselen.

- In 2023 had de gemeente met verschillende bewonersinitiatieven overleg over gezamenlijke verduurzaming, onder meer met bewoners van de Bomenbuurt. Tussen de VvE's van de flats aan de Tobias Asserlaan en Marten Luther Kinglaan is een intensieve samenwerking ontstaan. De gemeente is hier nauw bij betrokken.
- Tijdens het Duurzaamheidscafé van Daarom Duurzaam Diemen op 24 maart 2023 in de Schakel heeft de gemeente een presentatie gegeven met aansluitend een kringgesprek over Gasvrij Diemen.
- Tijdens het Duurzaamheidsfestival van Daarom Duurzaam Diemen op 8 oktober 2023 in de Omval had de gemeente een informatiekraam en is een workshop over Gasvrij Diemen georganiseerd.
- In de Nationale Klimaatweek stond er tijdens de woensdagmarkt van 1 november een klimaatbus met weggeefkraam. Inwoners konden hier terecht met hun vragen over de energietransitie en alternatieven voor aardgas.
- De website van het Regionaal Energieloket (REL) is in 2023 door 3053 unieke bezoekers uit Diemen bezocht. Het gaat daarbij om de loketten voor particulieren (2984), bedrijven (62) en VvE's (7). De pagina voor bedrijven is in 2022 gestart, mede in het kader van het door de gemeente Diemen ondertekende energiebesparingsakkoord Noord-Hollandse bedrijven 2022 - 2025. De pagina voor VvE's is pas in oktober 2023 gestart en er heeft nog geen communicatiecampagne over plaatsgevonden.
- Met de transitievisie warmte tool kunnen inwoners en bedrijven bekijken welke gasvrije warmtetechnieken in hun buurt het meest kansrijk zijn. In 2023 hebben 627 unieke bezoekers gebruik gemaakt van deze tool.
- Eind 2023 zijn weer de jaarlijkse rondes collectieve inkoopacties gestart voor zonnepanelen, isolatie en isolerend glas. Daarnaast is er in maart/april 2023 een collectieve inkoopactie voor hybride warmtepompen georganiseerd. Naar aanleiding hiervan zijn 8 hybride warmtepompen geïnstalleerd en lopen met 6 bewoners nog adviesgesprekken om tot installatie te komen. De resultaten van de eind 2022 gestarte collectieve inkoopacties waren als volgt:
 - Isolierend glas: 141 aanwezigen op de infoavond, 85 offerteaanvragen;
 - Isolatie: 141 aanwezigen op de infoavond, 229 offerteaanvragen en 38 geaccepteerde offertes;
 - Zonnepanelen: 193 aanwezigen op de infoavond, 250 offerteaanvragen en 125 geaccepteerde offertes.
- In het derde kwartaal van 2023 is informatie voor (startende) ondernemers op de gemeentelijke website geplaatst. Hierbij zijn ook links geplaatst voor vragen over energie en duurzaamheid (onder meer naar het bedrijvenloket van het regionale Energieloket (REL)).
- Op 27 januari 2022 heeft de gemeente Diemen het energiebesparingsakkoord Noord-Hollandse bedrijven 2022-2025 medeondertekend. Op 28 oktober 2022 was een plan van aanpak bij de provincie ingediend om gebruik te maken van de provinciale subsidie. Begin 2023 is de gemeente gestart met het aanschrijven controleren van bedrijven. Per 1 juli 2023 moest ten gevolge van gewijzigd landelijk beleid het toezicht op energieregelgeving voor alle bedrijven echter verplicht worden ondergebracht bij de Omgevingsdienst. In de tweede helft van 2023 zijn de eerste afspraken over de uitvoering van het Energiebesparingsakkoord door de Omgevingsdienst gemaakt.
- In dit jaarverslag 2023 is onder *monitoring* voor thema Energie&Klimaat als nieuwe indicator het totale aardgasverbruik voor kleinverbruikers opgenomen. Dit naar aanleiding van de raadsmotie monitoring reductie aardgas.

Plan van aanpak energiearmoede:

- Voor de minima (mensen met een bijstandsuitkering of aanvulling op de AOW; stand augustus 2023: 561 huishoudens) loopt er van 30 januari 2023 tot en met 31 december 2024 een regeling voor energiezuiniger wigtoed. Deze inwoners hebben in 2023 twee

keer een brief ontvangen over de regeling. Ook is er een bericht geplaatst in de lokale krant. De doelgroep kan een bon (maximaal € 740 voor een meerpersoonshuishouden en € 550 voor een enkelpersoonshuishouden) aanvragen om energiezuiniger witgoed aan te schaffen. De verstrekking van de bonnen verloopt via de energiecoaches.

- In 2023 waren er 12 energiecoaches actief. Er zijn in 2023 geen nieuwe coaches geworven of opgeleid. Deze coaches hebben in 2023 in totaal 353 energiecoachgesprekken gevoerd.
- Bij 285 energiecoachgesprekken is een kadobon voor witgoed aangevraagd. In 279 gevallen (121 enkelpersoons en 158 meerpersoonshuishoudens) is de kadobon verzilverd.
- Studenten in Diemen hebben een cadeaubon van 70 euro aangeboden gekregen waarmee er kleine maatregelen in de woning uitgevoerd konden worden.
- In december 2022 is met het Fixteam gestart om snel te realiseren energiemaatregelen aan te brengen bij inwoners die recht hadden op een energietoeslag. Omdat eind januari 2023 het einddoel van 500 fixbezoeken uit het Pakket aan maatregelen steunimpuls inwoners al was behaald is besloten tot inkoop van 250 extra Fix bezoeken. In totaal zijn in 2023 bij 615 woningen energiebesparende maatregelen (zoals LED lampen, anti tochtbanden, radiatorfolie, spaardouche, etcetera) aangebracht.
- Conform het plan van aanpak energiearmoede zijn in totaal 6 voorlichtingssessies over energiebesparing met een quiz als vertrekpunt gegeven. De eerste sessie met 15 bezoekers was eind 2022 in de Omval. In 2023 zijn de resterende sessies verzorgd: tweemaal tijdens het Duurzaamheidsfestival en driemaal in de buurtkamers tijdens de Nationale Klimaatweek. In 2023 hebben in totaal 29 inwoners deelgenomen aan deze voorlichtingssessies.
- Bij de overbruggende afspraken die in 2023 met woningcorporaties gemaakt zijn voor het jaar 2024 (in voorbereiding op nieuwe meerjarenprestatieafspraken) is opgenomen dat we in gesprek gaan over de opwek van duurzame energie voor minder draagkrachtigen.

Monitoring

Wat	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Begroot 2023	Realisatie 2023
CO ₂ uitstoot (excl. Autowegen) ¹	104.000 ton	97.000 ton	102.500 ton	n.n.b.
Energiegebruik (excl. autowegen) ¹	1.233 Tj	n.n.b.	1.450 Tj	n.n.b.
Elektriciteit uit hernieuwbare bronnen ¹	5,7%	n.n.b.	8,5%	n.n.b.
Totaal aardgasverbruik kleinverbruikers ²	13.781.900 m ³	13.527.147 m ³	n.v.t.	12.237.286 m ³

2.B THEMA AFVAL & CIRCULAIRE ECONOMIE

Wat willen we bereiken?

- Het significant terugdringen van de hoeveelheid ongescheiden restafval richting de landelijke norm van 100 kg per inwoner.
- Een volledig circulaire economie in 2050 (landelijke doelstelling).

¹ Bron: regionale klimaatmonitor Rijksoverheid. De indicator elektriciteit uit hernieuwbare bronnen vanuit de regionale klimaatmonitor moet in de gemeentelijke begroting en jaarverslag worden opgenomen. De gegevens zijn gebaseerd op diverse bronnen die door Nederlandse onderzoeksinstituten en kennisinstituten worden bijgehouden. Publicatie van deze officiële klimaatgegevens vindt plaats door het Centraal Bureau voor de Statistiek en de Rijksdienst voor ondernemend Nederland. Deze gegevens lopen meestal zo'n 2 jaar achter. Ook vinden er soms bijstellingen plaats van eerder gepubliceerde gegevens op basis van nieuwe gegevens en inzichten. Dit maakt het lastig om deze indicatoren te begroten. 2022 en 2023 waren daarnaast ook bijzondere jaren doordat de energieprijzen ten gevolge van de inval in Oekraïne sterk gestegen waren.

² Deze gegevens zijn voor het eerst opgenomen in deze jaarstukken vanwege de raadsnotie voor een aardgasmonitor. Voor deze monitor wordt gebruik gemaakt van open data van Liander. Jaarlijks rapporteert Liander het gasgebruik van kleinverbruik aansluitingen, (< 40m³/uur). Zowel in woningen als in kleine bedrijven en instellingen. De weergegeven hoeveelheden zijn het standaard jaarverbruik (SJV). Dit is het gemeten gebruik, gecorrigeerd voor temperatuur en energieinhoud. In verband met de privacy van de gebruikers geeft Liander het gebruik per postcode (PC6). Het totale gebruik verkrijgen we door het gemiddelde gebruik te vermenigvuldigen met het aantal aansluitingen per postcode.

Wat wilden we gaan doen in 2023?

- Uitvoeren afvalplan 2020 gemeente Diemen: basisstructuur afvalinzameling behouden en het scheidingspercentage verder bevorderen.
- Voortzetten communicatie en voorlichting over afvalscheiding.
- Voortzetten van het op aanvraag verstrekken van containers aan huis voor de inzameling van oud papier en karton en/of plastic verpakkingen, blik en drankenkartons.
- Voortzetten gescheiden inzameling afval bij scholen.
- Jaarlijkse uitdeeldag compost op gemeentewerf.
- Stimuleren en faciliteren deelname aan de landelijke opschoondag zwerfafval van Nederland Schoon.
- Verminderen van zwerfafval en het verkleinen van de plastic soep in Diemen, samen met onze (jonge) inwoners.
- Beoordeling aansluiting bij MRA aanpak grondstofstromen (via Meerlanden).
- In gesprek met ondernemers om hoeveelheid reclamemateriaal te verminderen (n.a.v. raadsnotie).

Realisatie 2023 (wat hebben we ervoor gedaan?)

- Ook in 2023 heeft de gemeente weer meegedaan aan de Landelijke Opschoondag en World Cleanup Day en bewoners en georganiseerde groepen gefaciliteerd met communicatiemiddelen en materialen om zwerfafval te verzamelen.
- De ondergrondse textielinzameling is in 2023 vervangen door bovengrondse containers. Dit heeft als voordeel dat bij het lossen (met de hand) eventuele vervuiling meteen verwijderd kan worden.
- De in 2021 gestarte gescheiden inzameling bij scholen is in 2023 voortgezet.
- Met de Kinderraad is een bezoek gebracht aan de Groene Energiefabriek van Meerlanden in Rijsenhout.
- Meerlanden maakt biogas en compost van ingezameld GFT afval. Ook in 2023 konden inwoners tijdens de landelijke compostdag op 25 maart weer compost bij de gemeentewerf afhalen gemaakt vanuit GFT afval dat door Meerlanden is ingezameld. Dit is gecombineerd met de start van het NK tegelwippen voor Diemen. Inwoners konden hun verwijderde tegels inleveren voor plantjes en compost.
- De gemeente Diemen neemt voor de MRA aanpak grondstofstromen sinds eind 2022 zelf deel aan de ambtelijke MRA projectgroep circulaire economie. Daarvoor werd gebruik gemaakt van aanwezigheid en advies door medewerkers van afvalinzamelaar Meerlanden.
- In 2023 zijn verkennende gesprekken met scholen in Diemen gevoerd over deelname aan een Textielrace in 2024. Bij een textielrace proberen scholen in hun buurt textiel zoveel mogelijk te laten hergebruiken, repareren en gescheiden in te zamelen. In 2023 zijn verkennende gesprekken met scholen in Diemen gevoerd over deelname aan een Textielrace in 2024.
- In de in 2023 vastgestelde gemeentelijke kadernota en begroting 2024 is een nog aan te stellen beleidsadviseur specifiek voor circulaire economie opgenomen.
- In december is de nieuwe Afvalstoffenverordening door de raad vastgesteld, waarbij het college de mogelijkheid wordt geboden via het uitvoeringsbesluit de ja-stickers tegen ongewenst reclaimedrukwerk in te voeren.

Monitoring

Wat	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Begroet 2023	Realisatie 2023
Hoeveelheid restafval (kg) per inwoner per jaar	214	186	170	180

2.C THEMA NATUUR & BIODIVERSITEIT

Wat willen we bereiken?

- Versterken natuurwaarde.
- Versterken ecologische verbindingen, waaronder verbinding buurtgroen en natuur.
- 1000 nieuwe bomen planten in de komende 4 jaar (coalitie-akkoord 2022-2026).

Wat wilden we gaan doen in 2023?

- Voortzetten inhuur ecologisch specialist voor advisering bij projecten en verbeterde omgang met beschermde soorten bij (ver)bouwen en overige werkzaamheden.
- Uitvoeren van projecten uit het Uitvoeringsprogramma verbeteren Lokale Ecologische Structuur Diemen 2022 - 2030 gericht op 1) in stand houden en verbeteren ecologische verbindingen en 2) kwaliteit van de Lokale Ecologische Structuur Diemen 2022 verbeteren, waaronder:
 - de aanleg van een aantal ecologische verbindingen langs het Amsterdam-Rijnkanaal;
 - een verbinding onder het spoor tussen park Spoorzicht en de Oosterringdijk, en;
 - verbeteren ecologische kwaliteit Park de Omloop en Diemerdreef.
- Het verbinden van buurtgroen met de hoofdgroenstructuur/natuur: Oosterringdijk is hier een mooi voorbeeld van.
- Communicatie verbeterde aanpak voor omgang met beschermde soorten bij (ver)bouwen en overige werkzaamheden.
- Voortzetten aanleg en onderhoud van natuurvriendelijke oevers en verbinden van waterpartijen.
- Voortzetten verhogen van belevings- en natuurwaarde bij groot onderhoud van perken en borders.
- Voortzetten grasmaaien met oog voor ecologie.
- Voortzetten waar mogelijk bomen aanplanten conform de doelstelling uit het coalitie-akkoord.
- Stimuleringsactie planten bomen bij particulieren.
- Voortzetten voorlichting problemen plaagdieren en waterkwaliteit door voedsel in de openbare ruimte.

Realisatie 2023 (wat hebben we ervoor gedaan?)

- De ingehuurd ecooloog heeft ecologisch advies gegeven bij diverse projecten in de openbare ruimte en bij bouwprojecten.
- Ten aanzien van het Uitvoeringsprogramma verbeteren Lokale Ecologische Structuur Diemen 2022 - 2030 is over 2023 het volgende te melden:
 - het project verbeteren ecologische verbinding langs Amsterdam-Rijnkanaal onder drie bruggen is uitgevoerd. Dit project maakt ook onderdeel uit van het uitvoeringsprogramma Diemerscheg 1.0 en het programma Groene Uitweg.
 - Voor de verbinding onder het spoor tussen Park spoorzicht en de Oosterringdijk zijn voorbereidingen uitgevoerd.
 - Het project verbeteren ecologische kwaliteit Park de Omloop en Diemerdreef schuift door vanwege capaciteitsgebrek.
- In 2023 is gestart met het opstellen van een SoortenManagementPlan (SMP) voor omgang met beschermde soorten bij isolatie van spouwmuren en andere (bouw)werkzaamheden. Communicatie wordt onderdeel van het uitrollen hiervan.
- Waar mogelijk zijn in Diemen natuurvriendelijke oevers aangelegd volgens het MJWP Waterlopen en oevers 2012-2018. Bij nieuwe ontwikkelingen worden, het beleid volgend, indien mogelijk nieuwe natuurvriendelijke oevers aangelegd of uitgebreid.
- Verhoging van de belevings- en natuurwaarde maakt deel uit van de lopende herinrichting van het Scheepskwartier en de Vlinderbuurt. In het kader van de actie Steenbreek

en Tegelwippen heeft de gemeente in 2023 extra stenen weggehaald en hoogwaardig groen aangebracht.

- Het verminderd en met beleid voor ecologie maaien is in 2023 voortgezet.
- In 2023 zijn geen nieuwe Tiny forests\Diemense bossies ontwikkeld. Mede in het kader van Steenbreek heeft de gemeente op diverse plaatsen wel solitaire bomen of groepen van bomen aan de openbare ruimte toegevoegd.
- In Diemer Info en via social media heeft de gemeente gevraagd geen voedsel in de openbare ruimte achter te laten om problemen met plaagdieren en waterkwaliteit te voorkomen. Ook is er informatie gedeeld over een aantal bijzondere bomen in de gemeente.

Monitoring

Wat	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Begroot 2023	Realisatie 2023
Hoeveelheid bomen in de openbare ruimte	11.693	11.693	12.250	12.568 ³

³ Eind 2023 is gestart met een nieuw beheersysteem en een inspectie van alle bomen in Diemen. Afgelopen jaar is de inspectie van Diemen Zuid afgerond en zijn de aantallen ingevoerd in het nieuwe beheersysteem. De aantallen die bij 'Realisatie 2023' staan, zijn dus een optelling van de nieuwe gegevens voor Diemen Zuid en de aantallen uit het oude beheersysteem voor de rest van de gemeente. Duidelijk is wel dat er meer bomen in Diemen Zuid staan dan we in ons oude systeem hadden staan.

3. Naar een gezonde leefomgeving

Met de pijler gezonde leefomgeving pakken we de problemen in de leefomgeving aan waar we hier en nu last van hebben. Tot de pijler gezonde leefomgeving behoren de volgende drie thema's: Klimaatadaptatie, Luchtkwaliteit & Geluid en Schone Mobiliteit.

3.A THEMA KLIMAATADAPTATIE

Wat willen we bereiken?

- voorbereid zijn op opwarming gebouwde omgeving (hittestress), Intensere regenbuien, Langere periodes van droogte.

Wat wilden we gaan doen in 2023?

- Voortzetten operatie Steenbreek gericht op het stimuleren van ontstenen en vergroenen van privéterreinen.
- Uitvoeren gemeentelijk rioleringsplan.
- Voortzetten uitwerken en uitvoeren maatregelen op basis van de risico- en kansenkaart hittestress.
- Klimaatadaptief inrichten Scheepskwartier en Vlinderbuurt, waarbij de resultaten worden gemonitord ter lering voor toekomstige projecten.
- Klimaatadaptief inrichten Oranjeplantsoen, van Gemertplantsoen en Oosterringdijk bij reconstructie.
- Voortzetten met scholen in gesprek over vergroenen van hun schoolpleinen.
- Ontwikkelen GIS kaart monitoring voortgang klimaatadaptiviteit openbare ruimte als onderdeel van het Kwaliteitsplan Openbare Ruimte.

Realisatie 2023 (wat hebben we ervoor gedaan?)

- In 2023 heeft de gemeente Diemen meegedaan aan het door Steenbreek georganiseerde Nederlands Kampioenschap tegelwippen. De aftrap van het kampioenschap tegelwippen had Diemen gecombineerd met de landelijke compostdag op 25 maart 2023. Inwoners konden tijdens de compostdag op het afvalbrengstation een gratis zak compost afhalen en/of hun verwijderde tegels inruilen voor plantjes en compost. Diemen (65^e plaats van in totaal 106 deelnemende kleine gemeenten met 2.041 verwijderde tegels, oftewel 66 verwijderde tegels per 1.000 inwoners) heeft van uitdager Ouder-Amstel (75^e plaats met 482 verwijderde tegels, oftewel 34 verwijderde tegels per 1.000 inwoners) gewonnen.
- In 2022 zijn verkennende gesprekken gestart bij scholen voor vergroening van hun schoolpleinen. In het eerste halfjaar van 2023 hebben kinderraadsleden samen met de wethouder duurzaamheid met hun schooldirectie gesproken over bijen helpen en vergroenen van het schoolplein. Met de kinderraadsleden van de Nieuwe Kring heeft de wethouder duurzaamheid op 3 april een biologische kruiden/bloemenmix voor bijen en insecten gezaaid in het perkje nabij het schoolplein. Basisschool de Ark heeft inmiddels contact gelegd met een aannemer voor vergroening van hun schoolplein.
- De herinrichtingen uit het Programma groot onderhoud zijn uitgevoerd volgens het beleid uit het Gemeentelijk Rioleringsplan. De herinrichtingen in Scheepskwartier en de Verkeersstructuur Diemen Zuid zijn in 2023 gestart.
- Het opstellen van het Programma Klimaatadaptatie is grotendeels afgerond, welke het Gemeentelijk Rioleringsplan zal vervangen. Het beperken van wateroverlast bij hevige neerslag, het terugdringen van droogte en het beperken van hittestress zijn onderdeel van het Programma.
- In Holland Park zijn verbeteringen aangebracht ter verhoging van belevings- en natuurwaarde. Daarnaast waren in 2023 de volgende projecten in voorbereiding: Scheepskwartier, Vlindertuin, Wandellandschap Oosterringdijk en Martin Luther King flats, Oranjeplantsoen, van Gemertplein en verkeersstructuur Diemen Zuid. In al deze projecten is het verhogen van de belevings- en natuurwaarde een uitgangspunt.

- In het watergebiedsplan Diemerpolder is samen met het waterschap de ambitie uitgesproken om het waterpeil in de Oisterringvaart te verlagen. In 2023 is de voorbereiding voor dat project gedeeltelijk doorlopen.

Monitoring

Wat	Realisatie
GIS kaart voortgang klimaatadaptiviteit openbare ruimte	De GIS kaarten zijn als onderdeel van het Programma Klimaatadaptatie opgesteld en worden in 2024 samen met het programma voorgelegd aan de raad.

3.B) THEMA LUCHTKWALITEIT & GELUID

Wat willen we bereiken?

- Een gezonde leefomgeving met een schone luchtkwaliteit en lage geluidbelasting

Wat wilden we gaan doen in 2023?

- Voortzetten inbreng en toetsing van eisen luchtkwaliteit en geluid bij ruimtelijke en verkeerskundige plannen en projecten.
- Deename aan het Schone Lucht Akkoord.
- Uitvoeren Actieplan omgevingslawaaï gemeentelijke wegen 2018-2022 en opstellen nieuw Actieplan geluid.
- Voortzetten jaarlijkse meting luchtkwaliteit in samenwerking met de GGD (in 2021 gestart).
- Voortzetten lobby verlagen maximumsnelheid Rijkswegen.
- Voortzetten bewustwordingscampagne nadelen stoken en beperken overlast.
- In samenwerking met de GGD uitzoeken of fijnstofvangers in openbare gebouwen (scholen) effectief kan zijn.

Realisatie 2023 (wat hebben we ervoor gedaan?)

- Luchtkwaliteit en geluidbelasting zijn betrokken in de voorbereiding van diverse plannen en projecten (o.a. Holland Park, Buitenlust, Harmonielaan, Rietschuurhof).
- De gemeente Diemen heeft zich in juli 2022 aangesloten bij het nationale Schone Luchtakkoord. In aansluiting daarop stellen we een decentraal uitvoeringsplan op. Dit plan moet voor 1 maart 2024 ingediend worden.
- In opdracht van de gemeente is de GGD in 2021 gestart met het jaarlijks meten van de luchtkwaliteit in Diemen. Ook in 2023 zijn metingen uitgevoerd. De GGD publiceert de resultaten van de metingen elke twee maanden op de website van Luchtmeetnet en op deze kaart van de gemeente Amsterdam.
- In samenwerking met de GGD Amsterdam is onderzocht of fijnstofvangers in openbare gebouwen effectief kan zijn. Onderzocht is of het toepassen van fijnstofvangers bij (basis)scholen nuttig is om het binnenklimaat te verbeteren, zeker als de scholen dicht bij snelwegen gelegen zijn. De GGD raadt de toepassing van filtersystemen op scholen in principe af. Dit vanwege de onmogelijkheid om een langdurig goede werking van de systemen te garanderen en de risico's die een niet goed onderhouden filtersysteem met zich meebrengt. De GGD adviseert om voldoende afstand te houden tussen gevoelige bestemmingen en drukke wegen. Alleen basisschool de Noorderbreedte valt binnen de adviesafstand tot snelwegen. Deze school beschikt over een luchtverversingssysteem met filters.
- In het najaar van 2023 heeft de gemeente weer een bewustwordingscampagne over de nadelen van stoken en het beperken van overlast gevoerd via social media.
- Conform het Actieplan omgevingslawaaï is de asfaltweg van spooronderdoorgang vanaf de rotonde bij de Martin Luther Kinglaan tot aan de viaduct ter hoogte van Landlust omgevormd van dicht asfalt beton (DAB) naar stiller steenmastiek asfalt (SMA). Bij de voorbereiding in 2023 van de herinrichting/groot onderhoud van de buurten

Scheepskwartier en Vlindertuin is opgenomen dat de hoofdstraten in geluidreducerend keperverband gelegd worden. Het gaat hier om de straten: Botterweg, Klipperweg, Fregat, Distelvlinderweg en Hermelijnvliinder. Ook bij de voorbereiding van de busbaan is vervanging van DAB naar SMA opgenomen.

- In 2023 is gestart met het maken van een nieuw Actieplan geluid 2024 - 2028. Deze moet medio 2024 gereed zijn.

Monitoring

Wat	Wanneer
Meting luchtkwaliteit	Jaarlijks (sinds 2021)
5 jaarlijkse opstellen geluidbelastingskaarten	Geluidsbelastingskaart is in 2022 geactualiseerd; de volgende actualisatie is in 2026

3.C) THEMA SCHONE MOBILITEIT

Wat willen we bereiken?

- Uitstootvrij regionaal OV-systeem in 2030.
- Overige regionale mobiliteitssystemen uitstootvrij in 2050.
- Aantrekkelijke fiets- en wandelroutes.

Wat wilden we gaan doen in 2023?

- Bijplaatsen laadpalen voor auto's in Diemen (conform beleidsnotitie opladen elektrische voertuigen).
- Uitbreiden aantal zero emissie bussen door GVB.
- Verbeteren zwakke schakels in het (regionaal) fietsnetwerk: verbreden brugdek Diemerbrug en voorstel voor vervolgonderzoek op basis van haalbaarheidsonderzoek fietsverbinding Plantage de Sniep - station Diemen Zuid.
- Hanteren parkeernormen en aanleg voldoende fietsparkeerplaatsen conform parkeernormennota.
- Voortzetten regionale samenwerking Green Deal zero Emission stadslogistiek in samenwerking met de Vervoerregio Amsterdam.
- Deelname aan regionaal mobiliteitsprogramma (onderdeel nationaal Klimaatakkoord).
- In samenwerking met MRA-e onderzoeken van de mogelijkheden voor plaatsing van laadvoorzieningen van alleen op aanvraag naar pro actief op basis van geografische gegevens bezetting/gebruik en deelmobiliteit.
- Uitbreiden en monitoren van het aanbod van elektrische deelmobiliteit (o.a. auto's en scooters).

Realisatie 2023 (wat hebben we ervoor gedaan?)

- In 2023 zijn afspraken gemaakt om in samenwerking met MRA-e de mogelijkheden te gaan onderzoeken voor plaatsing van laadvoorzieningen van alleen op aanvraag naar pro actief op basis van geografische gegevens bezetting/gebruik en deelmobiliteit. Het projectenbureau MRA-e wil dit in 2024 samen met de gemeenten gaan oppakken.
- Op basis van de Beleidsnotitie opladen elektrische voertuigen uit 2019 zijn in 2023 23 extra laadpalen met in totaal 47 laadpunten aan de openbare ruimte toegevoegd. Deze laadpalen staat verspreid door de gehele kern van Diemen. Het totaal per 31 december 2023 komt daarmee op 112 laadpalen met 223 laadpunten.
- Het GVB geeft aan dat de levering van nieuwe elektrische bussen vertraagd is. Hierdoor is nu de verwachting dat de vervanging door elektrische bussen voor buslijn 44 in Diemen in 2025 of later plaatsvindt.
- In samenwerking met de Vervoerregio Amsterdam is gewerkt aan het opstellen van een Uitvoeringsprogramma MRA Doorfietsroutes (vastgesteld door de regioraad in maart 2023). Hierin zitten ook enkele trajecten in Diemen (tussen Provincialeweg en knooppunt Diemen en langs het Amsterdam Rijnkanaal).
- In 2023 is het haalbaarheidsonderzoek voor de fietsverbinding van Plantage de Sniep naar station Diemen Zuid afgerond. In 2023 is het onderzoek gestart naar het verbeteren van de fietsoversteek op de Weteringweg. De verbreding van de Diemerbrug is doorgeschoven naar 2024 vanwege werkzaamheden aan de brug in Driemond.
- Afspraken over de parkeervoorzieningen zijn meegenomen in de planvorming voor de woningbouwprojecten Holland Park West, Campus 3e fase, Rietschuurhof, Hof van Saan, Harmonielaan en Buitenlust.
- De Vervoerregio is trekker van de Green Deal Zero Emission Stadslogistiek. Door de Vervoerregio Amsterdam is deze Green Deal in 2022 verder uitgewerkt tot Regionale Uitvoeringsagenda Logistiek. Vanuit deze Green Deal zijn er in 2023 geen ontwikkelingen in Diemen geweest. Dit onderwerp komt, waar mogelijk, terug in de gemeentelijke Mobiliteitsvisie.

- De regioaad van de Vervoersregio heeft het Regionaal Mobiliteitsprogramma in juli 2021 vastgesteld. De doelen uit het RMP/klimaatakkoord zijn opgenomen in het Beleidskader Mobiliteit van de Vervoerregio. In 2023 waren er geen ontwikkelingen vanuit het Regionale Mobiliteitsprogramma in de gemeente Diemen.
- Cargoroo heeft in de zomer van 2023 op verschillende locaties deelbakfietsen in Diemen geplaatst. Begin 2023 is MyWheels gestart met het aanbieden van elektrische deelauto's in een groot deel van Diemen. Ook ShareNow is begin 2023 in Diemen gestart, waarbij alleen in de wijk Holland Park auto's worden aangeboden. Het betreft een uitbreiding van de Amsterdamse freefloating vloot. Onze Auto heeft een vaste plek voor één deelauto op de Ouddiemerlaan.
- Met banden op de juiste spanning rijden voertuigen veiliger, zuiniger en stiller. Slimme bandenpompen voorkomen onderspanning door ook rekening te houden met de temperatuur van de band. In Diemen is in mei 2023 een tweede slimme bandenpomp geplaatst aan de Visseringweg (1189 keer gebruikt in 2023). In januari 2021 was de eerste slimme bandenpomp geplaatst bij het afvalbrengstation (580 keer gebruikt in 2023).

Monitoring

Wat	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Begroot 2023	Realisatie 2023
Aantal laadpalen	71	89	125	112
Aantal laadpunten	140	176	250	223

4. Samenwerken aan duurzaamheid binnen de gemeentelijke organisatie

Wat willen we bereiken?

- Duurzaam/maatschappelijk verantwoord inkopen.
- Duurzaamheid in de bedrijfsvoering: gemeentelijke gebouwen, terreinen en voertuigen.
- Duurzaam ontwikkelen van de openbare ruimte.
- Duurzaam beheren van de openbare ruimte.
- 2030 klimaatneutrale gemeentelijke organisatie.
- Doelstellingen circulair inkopen:
 - 2022 >10%;
 - 2025 >50%;
 - indien haalbaar 100% in 2030.

Wat wilden we gaan doen in 2023?

- Voortzetten begeleiding Maatschappelijk Verantwoord Inkopen (MVI) door MVI- regisseur.
- Opstellen jaarplan MVI 2023 mede op basis van inkoopjaarplan 2023.
- Aansluiting bij relevante regionale inkooppakketten vanuit MRA programma Circulaire Economie.
- Uitvoering gemeentelijke meerjarenonderhoudsplannen gericht op energiebesparing, opwek van duurzame energie en aardgasloze gemeentelijke gebouwen (zie paragraaf onderhoud kapitaalgoederen - gebouwen Diemen).
- Voortzetten gescheiden afvalinzameling gemeentelijke organisatie.
- Voortzetten inkoop duurzame elektriciteit en CO₂ gecompenseerd gas.
- Advies duurzaamheid (energie, circulair, natuurinclusief en klimaatadaptatief) bij alle relevante ruimtelijke (her)ontwikkeling.
- Advies natuur, milieu (geluid, lucht, veiligheid, bodem) en verkeer\mobiliteit waar van toepassing bij ruimtelijke (her)ontwikkelingen.
- Alleen inkopen van gecertificeerd duurzaam hout en papier.
- Toepassen energiezuinige led-verlichting bij vervanging lichtmasten en armaturen.
- Voortzetten beheer openbare ruimte zonder chemische bestrijdingsmiddelen.

Realisatie 2023 (wat hebben we ervoor gedaan?)

- Sinds 2020 geeft de MVI regisseur advies bij relevante gemeentelijke inkooptrajecten.
- Eind 2023 is de bestuurlijke besluitvorming voorbereid voor de ondertekening begin 2024 van het vervolgmanifest MVI 2022-2025.
- De MVI regisseur heeft een jaarplan MVI 2023 opgesteld, gebruik makend van het inkoopjaarplan 2023.
- De MVI regisseur zoekt bij advisering aansluiting bij relevante inkooptrajecten in de regio en maakt gebruik van de handreikingen voor inkooppakketten vanuit het MRA programma Circulaire economie en het expertisecentrum Pianoo van het ministerie van Economische Zaken.
- De volgende verduurzamingacties bij gemeentelijke gebouwen zijn in 2022 gestart en in 2023 afgerond:
 - Vervangen kozijnen garagegebouwen gemeentewerf door isolerende kozijnen.
 - Aanbrengen LED verlichting in het onderkomen van de terreinmeester sportvelden.
 - Vervangen en verduurzamen ventilatievoorzieningen van wijkcentrum Noorderlicht en Gymzaal Noord. De nieuwe ventilatiekasten hebben warmteterugwinning, energiezuinige motoren en een goed rendement.
- De volgende verduurzamingsacties bij gemeentelijke gebouwen zijn in 2023 gestart en in 2023 afgerond:
 - Vervangen binneninrichting, enkelglas voor dubbel isolatieglas, verduurzamen verdeelkast en plaatsen zonnepanelen bij het onderkomen van de terreinmeester sportvelden.

- Vervanging sportvloer gymzaal Schoolstraat. Hierbij is een isolerende ondervloer met 8 cm isolatiemateriaal aangebracht.
- Betere aansluiting garagedeuren en de vloer op de gemeentewerf door herstellen garagevloeren en vervangen hoeklijnen bij de vloerranden.
- Vervangen van de CV-ketel van de Ambtswoning door een energiezuinige hybride ketel.
- De volgende verduurzamingsacties bij gemeentelijke gebouwen zijn in 2023 opgestart en worden in 2024 afgerond:
 - Gemeentehuis, de fancoil-units en na-verwarmers in de luchtbehandelingsinstallatie op de begane grond en 1^e verdieping worden vervangen voor duurzamere en meer comfortabele stralingsplafonds
 - De verouderde koelmachine op het dak van het gemeentehuis wordt vervangen voor 2 warmtepompen met ecologisch Propan als koudemiddel. Deze kunnen ook ingezet worden als energiezuinige elektrische (bij)verwarming in de koude periode.
 - De luchtbehandelingskasten van de bestuursvleugel en het archief van het gemeentehuis worden vervangen door kasten met een veel hoger rendement.
- Bij gemeentelijke (ver)nieuwbouwprojecten besteden we veel aandacht aan duurzaamheid (energiebesparing, opwek van duurzame energie, circulariteit, klimaatadaptatie en natuurinclusiviteit). In 2023 zijn de aanbouw van de Omval en nieuwe brede school inclusief gymzaal in Holland Park opgeleverd. Hierbij zijn de volgende duurzaamheidsmaatregelen gerealiseerd:
 - De aanbouw van de Omval heeft gecombineerde zonnepanelen voor opwek van elektriciteit en warmte, aardgasvrije verwarming met een warmtepomp, een houten gevel, nestelvoorzieningen voor bijen, vogels en vleermuizen en een geveltuin.
 - De Brede school met gymzaal in Holland Park heeft energielabel A++++ en een zeer hoge duurzaamheidsscore⁴. Met de gebieds WKO vindt verwarming en koeling plaats zonder gebruik van aardgas of biomassa. Bij de dakterrassen en de buitenruimte zijn innovatieve waterkratten aangebracht voor extra berging bij intense regenbuien. Het gebouw is flexibel en toekomstbestendig ontworpen met aandacht voor duurzame bouwmaterialen. In de kelder zijn laadvoorzieningen voor elektrische fietsen aangebracht.
- Ook in 2023 hebben we het afval in de gemeentelijke gebouwen gescheiden ingezameld.
- Bij relevante gemeentelijke (her)ontwikkelingen en projecten wordt standaard duurzaamheidsadvies gegeven.
- Bij relevante gemeentelijke (her)ontwikkelingen en projecten wordt standaard advies milieu, natuur en verkeer en mobiliteit gegeven. Sinds 2021 vindt vraaggestuurd inhuur van een ecooloog plaats.
- De in 2023 gebruikte elektriciteit is met Garanties van oorsprong (Gvo's) van in Nederland opgewekte windenergie ingekocht. Voor het gemeentelijke aardgasgebruik is gecompenseerd met inkoop van Carbon Credit certificaten.
- Het door de gemeentelijke organisatie gebruikte papier heeft FSC-keur. Bij aanbestedingen voor gemeentelijke projecten wordt FSC-keur hout (of vergelijkbaar) uitgevraagd.
- In 2023 zijn er op diverse plaatsen in Diemen gepland lichtmasten en armaturen vervangen, waardoor het percentage LED-verlichting in 2023 (zie monitoring) verder is toegenomen naar 38%. De geplande 40% is niet gehaald. Eind 2024 verwachten we 40%

⁴ De GPR (Gemeentelijke Praktijk Richtlijn) geeft inzicht in de duurzaamheid van een gebouw. Bij GPR worden er 5 duurzaamheidsthema's onderscheiden waarvoor op een schaal van 0 tot 10 kan worden gescoord. Bij een score van 6,0 wordt voldaan aan de wettelijke eisen. In de praktijk wordt de score voor energie en milieu meestal gekoppeld. Dit komt omdat er voor energiebesparing en opwek van duurzame energie extra installaties en maatregelen nodig zijn die zelf een negatieve milieu-impact hebben maar netto een positieve bijdrage leveren. De GPR scores voor de school en sporthal in Holland Park West zijn: Energie en milieu 9,2, Gezondheid: 8,7, Gebruikskwaliteit: 8,9, Toekomstwaarde: 9,6.

gerealiseerd te hebben. De bijstelling wordt veroorzaakt door het opstellen van een nieuw Programma groot onderhoud in 2024.

- Bij het beheer van de openbare ruimte zijn geen bestrijdingsmiddelen gebruikt.

Monitoring

Wat	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Begroot 2023	Realisatie 2023
Energieverbruik gemeentelijke organisatie: kWh m3	2.351.841 272.619	3.320.000 230.000	3.260.000 265.000 ⁵	2.397.303 217.968 ⁶
Opgewekte duurzame energie gemeentelijke organisatie (KWh)	219.124	185.000	325.000	231.870 ⁷
% LED openbare verlichting	26%	30%	40%	38% ⁸

5. Samenwerking duurzaamheid met de samenleving

Wat willen we bereiken?

- In samenwerking met de samenleving de omslag maken van duurzame dingen doen naar dingen duurzaam doen om zo de langetermijndoelen van een duurzame samenleving en gezonde leefomgeving uit de duurzaamheidsagenda 2020 – 2025 en het coalitie-akkoord 2022-2026 te realiseren.
- Versterken en uitbouwen Daarom Duurzaam Diemen community tot hét duurzaamheidsplatform binnen Diemen.
- Sluiten van duurzaamheidspacten met doelgroepen (bedrijventerreinen, winkelcentra, zorginstellingen, scholen, sportverenigingen, etc.).

Wat wilden we gaan doen in 2023?

- Voortzetten van het natuur- en milieu-educatie aanbod voor scholen via de AM regio en Natuurwijs.
- Ondersteuning bij het uitbouwen van Daarom Duurzaam Diemen.
- Voortzetten in 2021 gestarte programma met energiecoaches (met focus op huurders).
- Starten met Fix-brigades (bezoek van monteurs op afspraak die energiebesparingsmaatregelen doorvoeren (fixen)) als onderdeel van het actieplan energie-armoede.
- Nieuwe afspraken over duurzaamheid bij actualiseren van de meerjarenafspraken met woningcorporaties in 2024.
- Jaarlijkse adviesvraag duurzaamheid aan kinderraad: initiatief dat kinderraad wil oppakken en/of initiatief voor gemeentelijke duurzaamheidsprogramma.
- Ondersteuning inwonerinitiatieven duurzaamheid.
- Stimuleren ambassadeurschap duurzaamheid.
- Deelname onderzoek en doorontwikkeling Powersavergame (n.a.v. raadsnotie).

Realisatie 2023 (wat hebben we ervoor gedaan?)

- Via Natuur- en Milieueducatie (NME) Amstelland-Meerlanden hebben scholen in Diemen over het lesjaar 2022-2023 16 workshops/activiteiten waarvan 14 natuuruitjes naar

⁵ Het begrote verbruik in 2023 ligt hoger dan de realisatie in 2022. Bij het opstellen van de begroting over 2023 was het totaalverbruik over 2022 nog niet bekend en is een inschatting gemaakt vanuit de cijfers uit 2021 en de gegevens van opwek en verbruik over de eerste helft van 2022. In algemene zin is het gemeentelijke gasverbruik in belangrijke mate afhankelijk van het gebruik en de prestaties van de sterk verouderde installatie van het zwembad Duran (ruim 60% van het gemeentelijke gasverbruik).

⁶ Vanwege problemen bij de energieleverancier (faillissement) hebben we de definitieve verbruiksgegevens over 2023 niet tijdig ontvangen. Deze gegevens zijn op basis van maandrapportages over 2023.

⁷ Dit is de opbrengst van de zonnecellen van de gemeentewerf, sporthallen Prins Bernhardlaan, gymzaal Schoolstraat, gymzaal Diemen Noord. De opbrengst valt lager uit dan verwacht ten gevolge van problemen met de installatie op de gemeentewerf. Dat was al eerder voorgekomen. Daarom wordt die installatie momenteel grondig onderzocht. De opbrengst van zonnepanelen op de Omval en 't Kruidvat zijn hierin niet meegenomen, omdat de opbrengsten voor de gebruikers zelf zijn.

⁸ Eind 2024 verwachten we 40% gerealiseerd te hebben. De bijstelling wordt veroorzaakt door het opstellen van een nieuw Programma groot onderhoud in 2024.

het Diemberbos en 23 lespakketten en andere lesmaterialen besteld. Voor het lesjaar 2023-2024 zijn 25 workshops/activiteiten waarvan 23 natuuruitjes naar het Diemberbos en 27 lespakketten en andere lesmaterialen besteld.

- In 2023 zijn de halfjaarlijkse gesprekken tussen de wethouder en het bestuur van de stichting Daarom Duurzaam Diemen gevoerd over de uitvoering, het programma voor 2024 en de proef met inhuur van een betaalde coördinator voor de ondersteuning van het bestuur. In juni 2023 heeft de stichting een zelfevaluatie uitgevoerd op deze proef. De stichting heeft 2 extra bestuursleden geworven waarmee er nu 5 vrijwillige bestuursleden actief zijn. Activiteiten van Daarom Duurzaam Diemen bestonden onder meer uit: oogstdag wilde zaailingen (11 februari) en uitdeeldag (11 maart), duurzaamheidscafé in de Schakel (24 maart), duurzame denktank in de Omval (13 juni). Het duurzaamheidsfestival op 8 oktober in de Omval was met 950 bezoekers een groot succes. Tijdens dit festival is ook de eerste duurzaamheidsprijs Diemen uitgereikt.
- Zie onder thema 2.A Klimaat & Energie onder energiearmoede voor de inzet van en resultaten met de vrijwillige energiecoaches.
- Op 21 maart is de vlinderidylle aan de Iet van Feggelenlaan geopend. Deze plaats voor vlinders is aangelegd op initiatief van een aantal bewoners van Plantage de Sniep en de Vlinderstichting. De bewoners zorgen zelf voor onderhoud en tellingen.
- Op verzoek van de kinderraad is op 14 november 2023 een presentatie gehouden over de duurzaamheidsagenda 2020 - 2025. Aansluitend was er een brainstormsessie over hoe je isoleren van woningen kunt stimuleren. De kinderraad kwam met het idee voor het nomineren van het best geïsoleerde huis en een daaraan verbonden straatfeest als prijs. Dit idee wordt uitgewerkt als onderdeel van de Aanpak isolatie en energiebesparing koopwoningen 2023 - 2026.
- Op 3 november 2023 (tijdens de Nationale Klimaatweek) hebben de wethouders duurzaamheid en onderwijs voorgelezen uit het lesboek 'de kracht van nieuwe energie' op basisschool de Ark en de Sint Petruschool.
- In 2023 is gestart met het maken van een plan van aanpak voor duurzaamheidspacten.
- In 2023 is de structurele jaarlijkse subsidie verstrekt aan Daarom Duurzaam Diemen. Voor 1 bedrijfsgebouw en 3 Verenigingen van eigenaren (VvE's) is subsidie verstrekt voor een dakdraagkrachtberekening voor plaatsing van zonnepanelen. De uitvoering van deze subsidieregeling verloopt via Diemen Ecostruim.
- De doorontwikkeling van de powersavergame⁹ is vertraagd. In 2024 zal de Universiteit Utrecht verder werken aan een nieuwe versie. De gemeente Diemen volgt de ontwikkelingen met belangstelling en staat, indien de vervolgaanpak daar mogelijkheden toe biedt, open voor deelname.

Monitoring

Wat	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Begroet 2023	Realisatie 2023
Verstrekte subsidies	2	1	3	2

⁹ In 2020 heeft de gemeente Diemen meegedaan met de Powersavergame. Dit was een proef vanuit de Universiteit Utrecht om maatschappelijke doelen (energiebesparing) te bereiken vanuit een spel. Vanwege de positieve resultaten heeft de gemeenteraad via een motie gevraagd om de powersavergame zo mogelijk jaarlijks te organiseren.

Risico's en weerstandsvermogen

Omschrijving

Sinds 1 januari 2004 verplicht het Besluit, Begroting en Verantwoording (BBV) provincies en gemeenten tot het maken van een paragraaf weerstandsvermogen in de programmabegroting en de jaarrekening. Deze paragraaf moet ten minste bevatten:

- een inventarisatie van de weerstandscapaciteit;
- het beleid omtrent de weerstandscapaciteit en de risico's;
- een inventarisatie van de risico's.

Conform het BBV, artikel 11:2, moeten wij vanaf 1 januari 2016 ook de volgende zes kengetallen verplicht opnemen in paragraaf weerstandsvermogen van de programmabegroting:

1. netto schuldquote;
2. netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen;
3. solvabiliteitsratio;
4. grondexploitatie;
5. structurele exploitatieruimte;
6. belastingcapaciteit.

In het kader van financieel toezicht zijn nog geen landelijke normen beschikbaar. Dit is de aanleiding waarom de toezichthouder vooralsnog geen gebruik maakt van deze normen om te bepalen hoe wij presteren op de betreffende onderdelen. Mocht er alsnog een landelijke normering komen, dan zal de toezichthouder zich daarbij aansluiten.

Beleid over weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen geeft aan in hoeverre de gemeente financiële tegenvallers kan opvangen zonder dat het bestaande beleid moet worden gewijzigd. Het geeft inzicht in de robuustheid van de financiële positie van de gemeente.

Bij het weerstandsvermogen wordt onderscheid gemaakt in structureel en incidenteel weerstandsvermogen.

Inschatting risico's

Voor een goede bedrijfsvoering moeten we weten welke risico's (en kansen) wij hebben en hoe wij deze risico's kunnen beheersen. Ter bepaling van het benodigde weerstandsvermogen hebben we inzicht in het risicoprofiel nodig.

Middels een inventarisatie zijn de risico's verzameld. Belangrijk daarbij is te onderzoeken welke beheersmaatregelen zijn genomen of alsnog genomen moeten worden.

Ook bij de inventarisatie van de risico's maken we onderscheid in structurele en incidentele risico's. Daarbij wordt aangegeven wat het (maximaal) verwachte risicobedrag is en maakt de vakafdeling een inschatting over de kans van voordoen. We houden daarbij onderstaande inschattingspercentages aan.